

YURAKNING TUG'MA VA ORTIRILGAN KASALLIKLARI VA HOZIRGI KUNDAGI STATISTICIAN

Mamazokirova Sarvinozbeqim Abdurashid qizi

Qòqon Universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi

3-bosqich 302-guruh talabasi

Samandarmamazokirov490@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18373409>

Annotatsiya: Mazkur maqolada yurakning tug'ma va ortirilgan kasalliklari, ularning kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmlari hamda klinik xususiyatlari yoritib berilgan. Tug'ma yurak nuqsonlarining embrional rivojlanish davrida shakllanish omillari va ularning bolalar salomatligiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, ortirilgan yurak kasalliklarining, jumladan, ishemik yurak kasalligi, arterial gipertoniya va revmatik yurak kasalliklarining zamonaviy tibbiyotdagi o'рни ko'rib chiqilgan. Maqolada hozirgi kunda jahon va mintaqaviy miqyosda yurak-qon tomir kasalliklari bo'yicha statistik ko'rsatkichlar keltirilib, ularning o'sish tendensiyalari va aholi o'rtasida tarqalish darajasi tahlil etilgan. Tadqiqot natijalari yurak kasalliklarining oldini olish, erta tashxislash va davolash choralarini takomillashtirish muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: yurak kasalliklari, tug'ma yurak nuqsonlari, ortirilgan yurak kasalliklari, yurak-qon tomir tizimi, ishemik yurak kasalligi, arterial gipertoniya, statistik ma'lumotlar, kasalliklar tarqalishi, profilaktika, erta tashxis.

Abstract: This article examines congenital and acquired heart diseases, their causes of origin, mechanisms of development, and clinical characteristics. The factors influencing the formation of congenital heart defects during the embryonic development period and their impact on children's health are analyzed. In addition, the role of acquired heart diseases, including ischemic heart disease, arterial hypertension, and rheumatic heart diseases, in modern medicine is discussed. The article presents current global and regional statistical data on cardiovascular diseases, analyzing their growth trends and prevalence among the population. The results of the study emphasize the importance of improving prevention, early diagnosis, and treatment of heart diseases.

Keywords: heart diseases, congenital heart defects, acquired heart diseases, cardiovascular system, ischemic heart disease, arterial hypertension, statistical data, disease prevalence, prevention, early diagnosis.

Аннотация: В данной статье рассматриваются врождённые и приобретённые заболевания сердца, причины их возникновения, механизмы развития и клинические особенности. Проанализированы

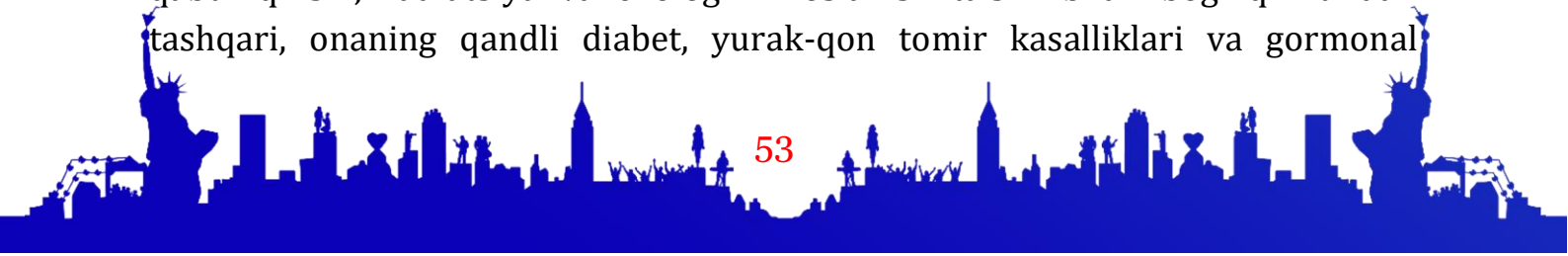

факторы формирования врождённых пороков сердца в период эмбрионального развития и их влияние на здоровье детей. Также освещена роль приобретённых заболеваний сердца, включая ишемическую болезнь сердца, артериальную гипертензию и ревматические заболевания сердца, в современной медицине. В статье представлены современные мировые и региональные статистические данные по сердечно-сосудистым заболеваниям, проанализированы тенденции их роста и распространённость среди населения. Результаты исследования подчёркивают важность совершенствования профилактики, ранней диагностики и лечения заболеваний сердца.

Ключевые слова: заболевания сердца, врождённые пороки сердца, приобретённые заболевания сердца, сердечно-сосудистая система, ишемическая болезнь сердца, артериальная гипертензия, статистические данные, распространённость заболеваний, профилактика, ранняя диагностика.

Kirish: Yurak-qon tomir tizimi inson organizmidagi eng muhim hayotiy tizimlardan biri bo'lib, uning asosiy vazifasi barcha to'qima va organlarni kislorod hamda oziqa moddalari bilan ta'minlashdan iboratdir. Yurak qon aylanish tizimining markaziy a'zosi hisoblanib, u doimiy ravishda qisqarish va bo'shashish orqali qonning tomirlar bo'ylab harakatlanishini ta'minlaydi. Yurak faoliyatining buzilishi nafaqat alohida bir organning, balki butun organizmning funksional holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli yurak kasalliklari tibbiyotda eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Yurak kasalliklari kelib chiqishiga ko'ra tug'ma va ortirilgan turlarga bo'linadi. Tug'ma yurak kasalliklari embrional rivojlanish davrida yurak va yirik qon tomirlarning noto'g'ri shakllanishi natijasida yuzaga keladi. Ushbu nuqsonlar homiladorlikning dastlabki haftalarida, ya'ni yurakning asosiy tuzilmalari shakllanayotgan davrda paydo bo'ladi. Tug'ma yurak kasalliklari yangi tug'ilgan chaqaloqlar orasida eng ko'p uchraydigan rivojlanish anomaliyalaridan biri bo'lib, ular bolaning hayot sifati va yashash davomiyligiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Tug'ma yurak kasalliklarining rivojlanishida genetik va tashqi muhit omillari muhim rol o'ynaydi. Genetik omillarga xromosoma anomaliyalari, irsiy sindromlar va gen mutatsiyalari kiradi. Masalan, Daun, Edvards va Patau sindromlari bilan tug'ilgan bolalarda yurak nuqsonlari yuqori foizda uchraydi. Tashqi muhit omillari esa homiladorlik davrida onaning virusli kasalliklar bilan kasallanishi, zararli odatlari, dori vositalarini nazoratsiz qabul qilishi, radiatsiya va ekologik ifloslanish ta'siri bilan bog'liq. Bundan tashqari, onaning qandli diabet, yurak-qon tomir kasalliklari va gormonal

buzilishlari ham homila yuragi rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Tug'ma yurak kasalliklari klinik jihatdan turlicha namoyon bo'ladi. Ba'zi nuqsonlar yengil kechib, uzoq vaqt davomida aniq belgilersiz rivojlanishi mumkin bo'lsa, boshqalari tug'ilgan zahoti og'ir klinik belgilar bilan namoyon bo'ladi. Eng ko'p uchraydigan klinik belgilarga teri va shilliq qavatlarining ko'karishi, tez-tez nafas qisishi, yurak urishining tezlashishi, tez charchash va jismoniy rivojlanishning ortda qolishi kiradi. Og'ir holatlarda yurak yetishmovchiligi rivojlanib, bolaning hayoti xavf ostida qolishi mumkin. Tug'ma yurak kasalliklarini aniqlashda zamonaviy diagnostik usullar muhim ahamiyatga ega. Ehokardiografiya yurak tuzilishi va qon oqimini baholashda eng asosiy usul hisoblanadi. Elektrokardiografiya yurak ritmi va elektr faolligini aniqlash imkonini beradi. Ko'krak qafasi rentgenografiyasi yurak o'lchami va o'pka qon aylanishi holatini baholashda qo'llaniladi. Hozirgi kunda homiladorlik davrida o'tkaziladigan prenatal skrining va fetal ehokardiografiya orqali tug'ma yurak nuqsonlarini erta aniqlash imkoniyati mavjud bo'lib, bu davolash choralarini o'z vaqtida rejalashtirishga yordam beradi. Ortirib olingan yurak kasalliklari esa inson hayoti davomida turli omillar ta'sirida rivojlanadi. Ushbu kasalliklar ko'pincha yurak mushagi, klapanlar va qon tomirlarning strukturaviy hamda funksional o'zgarishlari bilan kechadi. Ortirilgan yurak kasalliklariga ishemik yurak kasalligi, arterial gipertoniya, miokardit, endokardit, revmatik yurak kasalliklari va yurak yetishmovchiligi kiradi. Ushbu kasalliklar ko'pincha o'zaro bog'liq holda rivojlanib, bir-birining kechishini og'irlashtiradi. Ishemik yurak kasalligi yurak mushagining qon bilan yetarli darajada ta'minlanmasligi natijasida yuzaga keladi. Ushbu holat asosan koronar arteriyalarda aterosklerotik blyashkalarining hosil bo'lishi bilan bog'liq. Natijada yurak mushagi kislorod yetishmovchiligiga uchrab, stenokardiya xurujlari, miokard infarkti va surunkali yurak yetishmovchiligi rivojlanadi. Ishemik yurak kasalligi dunyo bo'yicha o'limning asosiy sabablaridan biri bo'lib, uning oldini olish va erta davolash katta ahamiyatga ega. Ishemik yurak kasalligining rivojlanishida bir qator xavf omillari mavjud. Ularga chekish, spirtli ichimliklarni suiiste'mol qilish, noto'g'ri ovqatlanish, yuqori xolesterin miqdori, arterial gipertoniya, qandli diabet, semizlik, jismoniy faollikning yetishmasligi va surunkali stress kiradi. Ushbu omillarni kamaytirish orqali kasallik rivojlanish xavfini sezilarli darajada pasaytirish mumkin. Arterial gipertoniya yurak-qon tomir kasalliklari orasida eng keng tarqalgan patologiyalardan biri hisoblanadi. Qon bosimining uzoq vaqt davomida yuqori bo'lishi yurak mushagining qalinlashishiga, yurak yetishmovchiligi, miokard infarkti va insult kabi og'ir asoratlarning rivojlanishiga

olib keladi. Arterial gipertoniya ko'pincha yashirin kechadi va bemor uzoq vaqt davomida o'zida kasallik mavjudligini sezmasligi mumkin. Shu sababli muntazam tibbiy ko'riklardan o'tish va qon bosimini nazorat qilish muhim ahamiyatga ega. Revmatik yurak kasalliklari asosan bolalik va o'smirlik yoshida uchraydi va streptokokk infeksiyasidan keyin rivojlanadigan autoimmun jarayonlar bilan bog'liq. Ushbu kasalliklar ko'pincha yurak klapanlarining shikastlanishi bilan kechib, uzoq muddatli va og'ir asoratlarni keltirib chiqaradi. Angina va surunkali tonzillit kabi infeksiyon kasalliklarni o'z vaqtida va to'liq davolamaslik revmatik yurak kasalliklari rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin. So'nggi yillarda yurak-qon tomir kasalliklari bo'yicha statistik ma'lumotlar ushbu muammoning naqadar dolzarbligini ko'rsatmoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, yurak-qon tomir kasalliklari dunyo bo'yicha o'lim holatlarining eng katta ulushini tashkil etadi. Ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda urbanizatsiya, turmush tarzining o'zgarishi, ekologik muammolar va profilaktika choralarining yetarli emasligi ushbu kasalliklarning ko'payishiga olib kelmoqda. Yurak kasalliklarining oldini olishda kompleks yondashuv muhim ahamiyatga ega. Tug'ma yurak kasalliklarining profilaktikasida homiladorlikni rejalashtirish, bo'lajak onalarning salomatligini mustahkamlash, zararli odatlardan voz kechish va prenatal diagnostika muhim rol o'ynaydi. Ortirilgan yurak kasalliklarining oldini olishda esa sog'lom turmush tarzini shakllantirish, to'g'ri ovqatlanish, muntazam jismoniy faollik, stressni kamaytirish va zararli odatlardan voz kechish asosiy ahamiyatga ega.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, yurakning tug'ma va ortirilgan kasalliklari nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan muammolardan biridir. Ushbu kasalliklarni chuqur o'rganish, ularning kelib chiqish sabablari va rivojlanish mexanizmlarini tahlil qilish, shuningdek, zamonaviy statistik ma'lumotlarga asoslangan holda samarali profilaktika va davolash choralarini ishlab chiqish aholining sog'lig'ini saqlash va umr davomiyligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi

Foydalanilgan adabiyot:

1. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. Yurak-qon tomir kasalliklari bo'yicha global hisobot. — Jeneva: JSST.
2. Braunwald E. Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine. — Elsevier.
3. Harrison T.R. Harrison's Principles of Internal Medicine. — New York: McGraw-Hill.
4. Mamedov M.N. Kardiologiya asoslari. — Moskva: Medicina.
5. Liberman A.L. Klinik kardiologiya. — Sankt-Peterburg: Piter.

6. Xalilov A.A. Yurak-qon tomir kasalliklari. — Toshkent: Abu Ali ibn Sino nomidagi nashriyot.
7. Yusufov S.Yu. Ichki kasalliklar: yurak-qon tomir tizimi kasalliklari. — Toshkent.
8. Bo'riyev O.B. Tug'ma yurak nuqsonlari va ularni davolash. — Toshkent.
9. World Health Organization. Cardiovascular Diseases (CVDs): Fact Sheets.
10. National Institute of Cardiology. Zamonaviy kardiologiyada profilaktika va davolash masalalari.

